

BLAUWE KIEKENDIEF

Circus cyaneus

(foto Daan Schoonhoven / Buiten-beeld)

S13

Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

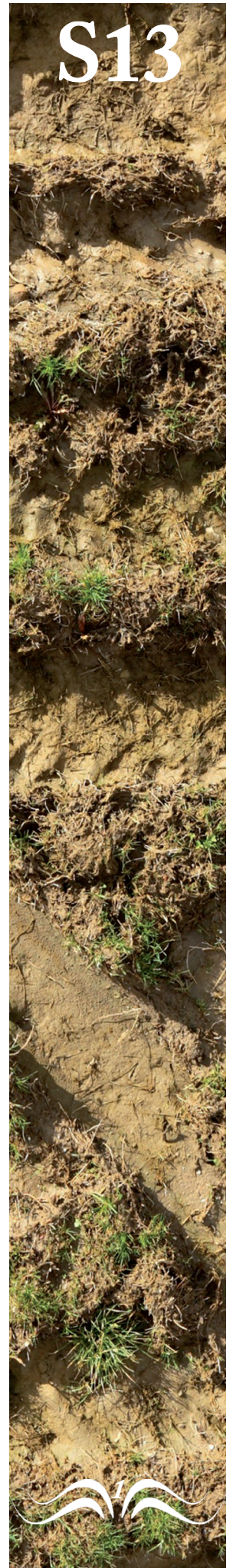
Relatief grote roofvogel. Het mannetje van de Blauwe kiekendief heeft een witte onderzijde en een scherp afgetekende blauwgrijze kop en bovenkant alsook zwarte vleugeltoppen. Het vrouwtje is moeilijker te onderscheiden van andere kiekendiefsoorten. De bovenzijde van haar verenkleed is bruin gekleurd en ze heeft, net als het mannetje, een brede witte stuit. De onderkant is beigewit met bruine strepen.

Ecologie

Om te jagen zoekt hij graanvelden met wintertarwe en -gerst op en braakliggende akkers. De vogel jaagt er op kleine prooien - vooral vogels en muizen - die hij met een snelle duik verrast terwijl hij laag en traag boven de vegetatie vliegt.

Biotoopvereisten

De Blauwe kiekendief vertoeft in open cultuurlandschappen: weide- en akkerland afgewisseld met bossen en struwelen. In Vlaams-Brabant kan je hem voornamelijk aantreffen in het uitgestrekte landbouwgebied dat voornamelijk bestaat uit grote akkers die zijn doorweven met holle wegen, taluds en grachten en waarin ook enkele verspreide bossen en schaarse oeverhoekjes aanwezig zijn.

Nesten worden op de grond gemaakt, vaak in de nabijheid van een struik of boom, die dan als uitkijkpost dient. In muizenrijke jaren broeden ze ook in jonge bosaanplanten met veel ruigte.

Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De Blauwe kiekendief is een vogel die enkel plaatselijk voorkomt en een schaarse broedvogel blijft. Noordelijk en noordoostelijke dieren overwinteren in het grootste deel van Europa. In België kan je de Blauwe kiekendief voornamelijk aantreffen van oktober tot april, wanneer de dieren uit Scandinavië naar het zuiden afzakken om bij ons te komen overwinteren. De laatste jaren worden echter steeds vaker ook (mogelijke) broedvallen gemeld in Vlaanderen.

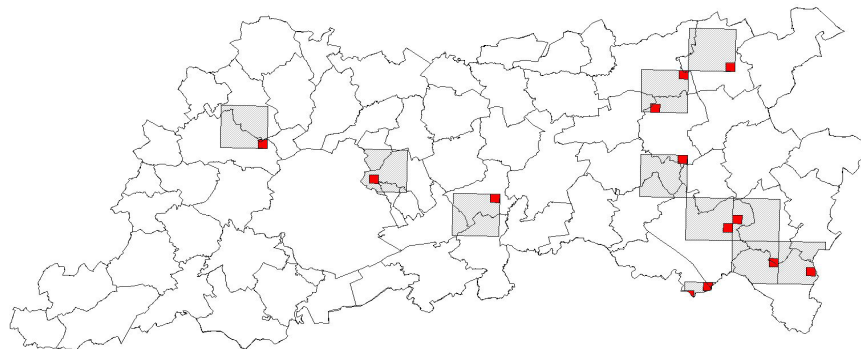
Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

In België blijft de Blauwe kiekendief een zeer zeldzame en doorgaans niet jaarlijkse broedvogel in tegenstelling tot zijn soortgenoten. Jaarlijks overwinteren wel enkele honderden vogels in ons land waarvan ook verschillende in Vlaams-Brabant.

De aanwezigheid van een kleine kernpopulatie Grauwe kiekendieven in centraal Haspengouw sinds eind jaren 1990 en het recent opduiken van de Blauwe kiekendief als nieuwe broedvogel in de streek van Outgaarden, wijst echter op de mogelijkheid om de soort niet alleen als wintergast maar ook als broedvogel aan te trekken.

Kaart toont waarnemingen van Blauwe kiekendief in de broedperiode! Dus níet de winterwaarnemingen (die zijn veel talrijker, vooral in Haspengouw).

Inventarisatieonderzoeken

- Belgische Kiekendiefwerkgroep. Recent werd de Belgische kiekendiefwerkgroep opgericht, die zich vooreerst richt op het opsporen en beschermen van Grauwe kiekendieven, maar ook aandacht geeft aan andere kiekendiefsoorten. Nestbescherming is voor alle soorten noodzakelijk om naar de toekomst toe kernpopulaties uit te kunnen opbouwen.
- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be.
- Project Algemene BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie).
- Project PuntTransectTellingen (INBO).
- Project Bijzondere BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie).

Knel- en aandachtspunten

- Schaalvergroting en eenvormigheid van het grondgebruik beperken de afwisseling van gewassen en reduceren op die manier de variatie in het voedselaanbod.
- Ontginning en herstructurering van voldoende grote ruigtegebieden en vochtige gebieden leidt tot een afname van geschikte broed- en schuilplekken.
- Voedselgebrek door een "uitkleding" van het grootschalig landbouwlandschap, waarin verspreide kleinschalige landschapselementen geheel of grotendeels ontbreken.

Overzicht maatregelen

- H8.5. Aanleg van een houtkant, heg of haag
- H9.5. Mantel- en zoombeheer
- H9.9. - H9.10. Extensieve begrazing

-
- S13.1. Aanleg van brede ruigtestroken
 - S13.2. Aanleg van grasakkers
 - S13.3. Aanleg van akkerreservaten
 - S13.4. Nestbescherming

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H8.5. Aanleg van een houtkant, heg of haag

Kleinschalige, houtige landschapselementen verhogen het voedselaanbod en moeten behouden blijven of verspreid over het landschap worden aangelegd. Niet zozeer de dichtheid is van belang dan wel een goede spreiding over het cultuurlandschap. Hetzelfde geldt ook voor (onverharde) wegen met grasbermen en voor akkerranden (zie maatregel S13.1. - Aanleg van brede ruigtestroken).

H9.5. Mantel- en zoombeheer

Een bosrandbeheer dat voorziet in een brede en gevarieerde struweel- en mantelzone biedt zowel schuil-, nest- als uitkijkplaatsen.

H9.9. - H9.10. Extensieve begrazing

Een extensieve begrazing van weilanden draagt bij tot de ontwikkeling van ruigte en verspreide struweelontwikkelingen (wastine) die als foerageergebied voor de Blauwe kiekendief van groot belang zijn.

Soortgerichte maatregelen

S13.1. Aanleg van brede ruigtestroken

Brede ruigtestroken (> 10 m) verschaffen dekking aan potentiële prooien en dienen de Blauwe kiekendief tot jachtgebied. Dergelijke stroken kunnen worden aangelegd in het kader van een agrarisch natuurbeheer ofwel aansluiten op een ander soort randenbeheer (bv. in functie van erosiebestrijding of waterbuffering).

Foto: Voor Blauwe kiekendief geschikte brede ruigtestroken doorheen een grootschalig akkergebied. (Bron: R. Steeno/VLM)

S13

3

S13

S13.2. Aanleg van grasakkers

Een goede spreiding van een voldoende oppervlakte aan dichte ruigten en struwelen in het open landbouwlandschap moet in voldoende voedsel voorzien (muizen, akkervogels) – vooral in het broedseizoen. Dit kan door het inzaaien van kruidenrijke grasmengsels over grotere oppervlakken en toepassing van een gefaseerd en extensief maaibeheer hierop. Ook de aanwezigheid van meerjarige gras(braak)akkers op de leemplateaus is belangrijk.

S13.3. Aanleg van akkerreservaten

Aanleg en beheer van verspreid liggende en voldoende grote natuurakkers die extensief en gefaseerd worden beheerd en waarin graanresten worden overgehouden. Hiervoor bestaan verschillende mogelijkheden waaronder het inzaaien van onbehandelde zomertarwe (zonder pesticidengebruik) dat gedurende een jaar wordt overgehouden en dat zowel dekking geeft aan kiekendieven als aan potentiële prooien.

S13.4. Nestbescherming

In de regel broedt de Blauwe kiekendief in meer natuurlijke biotopen, dan de Grauwe kiekendief die zijn nest vaak in graanvelden aanlegt. Omdat de maaidatum van wintergranen meestal samenvalt of - in het geval van wintergerst - zelfs vroeger valt dan het uitvliegen van de jongen is een nestbescherming noodzakelijk. Omdat een gelijkaardig broedgeval bij Blauwe kiekendief niet geheel uit te sluiten is, krijgt ook dit aspect initieel aandacht in het gemeentelijk soortbeschermingsbeleid door actief broedgevallen op te sporen en op te volgen.

In elk geval moet de (potentiële) broedplaats in de periode april – juli storingsvrij blijven. Dit kan onder meer door het tijdelijk afsluiten van wegen die naar of langs de broedplaats leiden en door goede afspraken met grondgebruikers.

Wanneer bij het bewerken van bv. een akker een nest wordt ontdekt, is voorzichtigheid geboden. Het nest mag niet worden aangeraakt en er mogen evenmin sporen worden achtergelaten die mogelijke predatoren naar het nest kunnen leiden.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

- Aanleg en onderhoud van vogelvriendelijke akkers via het project "Grauwe gors" en het project "Graan voor gorzen". Contact: natuarpunt@velpe-mene.be

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Broedvogelinventarisatie

Het inventariseren van broedgevallen gebeurt door waarneming in geschikte gebieden tijdens de broedperiode. Buiten de opvallende vlucht en kleur, kan ook de roep wijzen op aanwezigheid van Blauwe kiekendief. De roep is een snel, kekkerend 'ke ke ke ke' of een klaaglijk 'piih-e'.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Guelinckx R. Project "graan voor gorzen": het succes van akkerreservaten, Brakona jaarboek 2006-2007, pp 82-99.
- Ministerie van Landbouw NeV. (zonder jaartal). Beschermingsplan moerasvogels. Blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*). Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
- Vermeersch, G. & Anselin, A. (2009). Broedvogels in Vlaanderen in 2006-2007. Recente status en trends van Bijzondere Broedvogels en soorten van de Vlaamse Rode Lijst en/of Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 3, Brussel. 102 p.
- Vermeersch G. Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 23, Brussel. 496 p.

Websites

- www.grauwekiekendief.nl
- www.velpe-mene.be/files/art_graan_voor_gorzen_2008.htm
- www.velpe-mene.be/files/art_blauwe_kiek_haspengouw.htm
- www.busards.be
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)

S13

S13

